หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลเป็นการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคล ฉะนั้นการบริการพยาบาลต้องคำนึงถึงคุณภาพ และมีวิธีปฏิบัติที่มีหลักการอธิบายเหตุผลของกิจกรรมที่ปฏิบัติได้ดังที่ สมพันธ์ หิญชีระนันทน์ (2527) กล่าวว่า การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้หลักทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์มาประยุกต์ เพื่อให้การช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ในภาวะสุขภาพที่ปกติและผิดปกติ ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ศาสตร์ทางการพยาบาลได้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ภายใต้มโนทัศน์ที่สำคัญทางการพยาบาลคือ มโนทัศน์เกี่ยวกับบุคคล สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล โดยบทบาทของพยาบาลคือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกต่อการมีสุขภาพดีของผู้ป่วย ภายใต้สิ่งแวดล้อมของผู้ป่วย (Kenney, 1990)

การปฏิบัติการพยาบาลได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนารูปแบบการปฏิบัติที่เน้นงานหรือเน้นวิธีการดำเนินการ (Task Oriented or Procedure Oriented) มาเป็นการพยาบาลที่เน้นบุคคลผู้รับบริการและสิ่งแวดล้อมของเขา พยาบาลวิชาชีพจึงต้องใช้กรอบโครงร่างทางทฤษฎีและมโนมติทางการพยาบาลเป็นหลักในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการพยาบาลที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ (กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล, 2527) กิจกรรมการพยาบาลเป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังที่ บิยรัตน์ ตาตินิจ (2524) กล่าวว่า กิจกรรมการพยาบาลเกิดขึ้นโดยการใช้ความรู้จากทฤษฎี รวมทั้งผลงานวิจัย มีการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการพยาบาลและตัดสินปัญหาการพยาบาลโดยใช้สติปัญญา ใช้ศิลป คือ ภาษา เทคนิคในการปฏิบัติการพยาบาลตามขั้นตอนที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้การพยาบาลตามความต้องการของผู้ป่วย การพยาบาลดังกล่าวจะต้องดำเนินการโดยอาศัยกระบวนการพยาบาล

กระบวนการพยาบาลเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานของพยาบาลที่ช่วยให้มีการนำความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้มีการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลอย่างมีระบบเหมาะสมกับบุคคลครอบครัว ทั้งในภาวะสุขภาพดี เจ็บป่วยเรื้อรังหรือเจ็บป่วยเฉียบพลัน (Yura and Walsh, 1983) และกระบวนการพยาบาลเป็นแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติการพยาบาล

(Willium; quoted in Burn and Grove, 1978) ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของคณะอนุกรรมการโครงการพัฒนาวิชาชีพ สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ที่ศึกษาการพัฒนามาตรฐานเชิงโครงสร้างของฝ่ายการพยาบาลระยะที่ 1 : การสำรวจความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับข้อความมาตรฐานเชิงโครงสร้างของฝ่ายการพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า "การกำหนดให้นำกระบวนการพยาบาลใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลตามความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของผู้รับบริการ " เป็นข้อความที่พยาบาลผู้บริหาร เห็นว่าสามารถนำมาปฏิบัติได้ และพยาบาลวิชาชีพเห็นว่าสมควรให้นำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติการพยาบาล (คณะอนุกรรมการโครงการพัฒนาวิชาชีพ สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2530)

การนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในหน่วยงานจำเป็นต้องได้รับการจัดระบบและทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนให้เกิดการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ ดังที่ Cunning และ Pfedderer (1968) กล่าวว่าการนำกระบวนการพยาบาลไปปฏิบัติ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนโดย การพัฒนาการบรรยายลักษณะงานและการประเมินผลงาน กำหนดให้ใช้กระบวนการพยาบาลในโครงการอบรม จัดทำเอกสารการรวบรวมข้อมูลสุขภาพที่เอื้อต่อการกำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาล แผนการพยาบาลเอื้อต่อการปฏิบัติงานและการส่งต่อข้อมูล ปรับปรุงเอกสารการบันทึกให้เหมาะสมและประเมินผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ของมาตรฐานการพยาบาล

Field (1979) กล่าวว่า ผู้บริหารการพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกำหนดความรับผิดชอบและแนวทางการนำกระบวนการพยาบาลไปปฏิบัติ รวมถึงรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร และการนิเทศบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ฉะนั้นผู้บริหารพยาบาลควรมีการพัฒนาแผนงาน ปรับโครงสร้าง และจัดการฝึกอบรมและสื่อสารเกี่ยวกับการใช้กระบวนการพยาบาลในหน่วยงาน รวมถึงการจัดเอกสารการบันทึกทางการพยาบาลที่เหมาะสมต่อการใช้กระบวนการพยาบาล ซึ่ง Young (quoted in Hanson, 1983) กล่าวสนับสนุนว่าสิ่งแวดล้อมขององค์การเป็นสิ่งที่มีผลต่อการสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Moritz, Hinshow และ Heierich (1989) กล่าวว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของการปฏิบัติงานพยาบาลสามารถส่งผลต่อการดูแลผู้ป่วยอย่างมีคุณภาพ

ปัจจัยอื่นที่จำเป็น ได้แก่ การพยาบาลเป็นทีม การตรวจเยี่ยมผู้ป่วย การประชุมปรึกษาก่อนและหลังการปฏิบัติการพยาบาลและการบันทึกทางการพยาบาลที่ถูกต้อง (จำเรียง ภูรมสุวรรณ, 2531) นอกจากนี้พยาบาลต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีระบบ การสื่อสารข้อมูล การตัดสินใจแก้ปัญหา เพื่อนำมาเป็นกรอบในการประเมินผู้รับบริการ

การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาลและการแก้ปัญหาให้ผู้รับบริการ (สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ, 2533)

ผลการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการวินิจฉัยการพยาบาลทารกแรกเกิดโดย ลำยอง รัศมีมาลา (2533) พบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถรวบรวมข้อมูลประกอบการวินิจฉัยการพยาบาลในระดับต่ำและพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีแบบคิดไม่มีหลักการในการวินิจฉัยการพยาบาล และส่วนน้อยมีแบบคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิษฐิดา ลีนะชุนางกูร (2529) เรื่องการวิเคราะห์การใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล มีการใช้ขั้นปฏิบัติการพยาบาลสูงที่สุด และใช้ขั้นการประเมินปัญหาของผู้ป่วยต่ำที่สุด

สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ (2533) กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล โดยให้ข้อคิดเห็นว่า ปัญหาในการใช้กระบวนการพยาบาลส่วนใหญ่เกิดจากการดำเนินงานในขั้นตอนการประเมินผู้รับบริการและการวินิจฉัยการพยาบาล สาเหตุของปัญหาเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลการขาดกรอบแนวคิดพื้นฐานในการประเมินและวินิจฉัยทางการพยาบาล และจากผลการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ระหว่างนักศึกษาพยาบาลหลักสูตร 4 ปี และหลักสูตรต่อเนื่อง โดย พจนา ปิยะปกรณ์ชัย และคณะ (2535) พบว่า นักศึกษาหลักสูตร 4 ปี หลักสูตรต่อเนื่องมีความสามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่าอาจารย์มีเวลาที่ใช้ในการสอนภาคทฤษฎีน้อยไป นักศึกษาขาดความพร้อมในการเรียน ขาดกำลังใจในการเขียนแผนการพยาบาลและขาดตำราภาษาไทยสำหรับค้นคว้า นอกจากนี้ผลการศึกษาของ สมจิต หนุเจริญกุลและคณะ (2528) พบว่าเหตุผลที่สำคัญที่สุดซึ่งทำให้พยาบาลไม่เขียนปัญหาและวางแผนการพยาบาลคือ ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเขียนปัญหาและแผนการพยาบาลของผู้ป่วยแต่ละราย และเหตุผลอื่นเช่นไม่มีเวลา ผู้ป่วยมีจำนวนมาก

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ระดับของการใช้กระบวนการพยาบาลยังอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง นอกจากนี้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการพยาบาลควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สามารถสนับสนุนให้เกิดการใช้กระบวนการพยาบาลได้เต็มศักยภาพ

Alexander (1978) กล่าวว่า กระบวนการพยาบาลเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นระบบเปิด มีความยืดหยุ่นและเป็นวัฏจักร เป็นสิ่งที่ต้องมีการวางแผน มีเป้าหมายแน่นอนเพียงพอ เพื่อการคงไว้ของการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพสูงสุดและมีความต่อเนื่องของบริการ ซึ่ง Kozier และ

Erb (1986) กล่าวว่า ปัจจัยนำเข้าจะประกอบด้วยข้อมูล วัตถุดิบ หลังจากมีปัจจัยนำเข้าสู่ระบบก็จะเกิดกระบวนการดำเนินการต่อปัจจัยนำเข้าเกิดเป็นผลผลิตของระบบ ซึ่งอาจเป็นพลังงาน สสารหรือข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ Kuhn และ Beam (1982) กล่าวว่า อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมของระบบเป็นสิ่งทำให้เกิดความจำกัดหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระบบ

Stufflebeam และคณะ (1971) กล่าวว่าการประเมินสภาพแวดล้อม จะช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับพัฒนาวัตถุประสงค์เฉพาะขององค์การ (Objective) และเป้าหมายทั่วไป (General Goal) โดย Porra (1987, quoted in Cashman, 1989) กล่าวว่า การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมขององค์การส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์การต้องพิจารณาเป้าหมาย นโยบาย วิธีการดำเนินงาน ระบบการให้รางวัล การบริหารและการจัดโครงสร้างขององค์การ

การประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ ช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาทรัพยากรในการดำเนินงานของโครงการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย (Stufflebeam et al., 1971) โดยปัจจัยนำเข้าที่ควรคำนึงในด้านบุคคลคือ ความรู้ ความสามารถของบุคคล ทักษะ ลักษณะและประสบการณ์ของบุคคล และปัจจัยด้านกายภาพคือ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบต่าง ๆ สถานที่ งบประมาณ (Stufflebeam et al., 1971, Steven, 1980, Arnold and Feldman, 1986, Porra, 1987, Pearce and Robinson, 1989 และสุลักษณ์ มีชูทรัพย์, 2530)

การประเมินกระบวนการของระบบ เป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสม ความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร ความสามารถของผู้บริหาร (Stufflebeam et al., 1971) หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารคือ การแนะนำ การควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจำเป็นต้องให้คำแนะนำ สอนงาน เป็นที่ปรึกษาและพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน (ชาญชัย ลวิตรังสิมา และเชิดวิทย์ ฤทธิประศาสน์, 2520) บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทของผู้นิเทศ โดยการนิเทศเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กิจกรรมที่เกิดขึ้นคือการให้คำแนะนำ การปรับปรุงช่วยเหลือ กระตุ้นความเจริญงอกงาม ส่งเสริมให้เกิดทักษะ มีการจูงใจ ให้อิสรภาพในการทำงานตลอดจนร่วมมือปฏิบัติงานกับผู้ถูกนิเทศให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฬาลักษณ์ ณีรัตนพันธ์, 2520)

จากที่กล่าวมา (หน้า 1-4) สรุปได้ว่า กระบวนการพยาบาลเป็นขั้นตอนการปฏิบัติการพยาบาลที่มีประโยชน์ต่อการบริการพยาบาลที่มีคุณภาพ แต่เนื่องจากการพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งของระบบการให้บริการทางสุขภาพ การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในองค์การย่อมจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ในระบบ ผู้บริหารการพยาบาลควรตระหนักถึงการจัดปัจจัยต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้องและสนับสนุนต่อการใช้กระบวนการพยาบาล โดยปัจจัยสำคัญแบ่งเป็นกลุ่มก็คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และวิธีดำเนินการ และจากการศึกษาข้อมูลจากแนวทฤษฎี ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาล พบว่า การนำกระบวนการพยาบาลไปปฏิบัติจำเป็นต้องจัดระบบสนับสนุนที่เหมาะสม โดยการกำหนดนโยบายและจัดระบบการบริหารให้เหมาะสม การพัฒนาเอกสารการบันทึกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการปฏิบัติงานและการตรวจสอบ ซึ่งก็คือแบบบันทึกทางการพยาบาล การจัดหาอุปกรณ์ทางการรักษาพยาบาลอย่างเพียงพอประกอบกับต้องให้ความสำคัญกับความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติ รวมถึงทัศนคติของผู้ปฏิบัติต่อการใช้กระบวนการ มีการพัฒนาบุคคลโดยการชี้แนะ ให้คำปรึกษา ควบคุม ให้ความช่วยเหลือซึ่งก็หมายถึงการนิเทศ

โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเจริญกรุง-ประชารักษ์ โรงพยาบาลตากสิน และวชิรพยาบาล เป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการประชาชนทั้งในเขตและนอกเขตกรุงเทพมหานคร นอกจากจะให้บริการด้านการรักษา ป้องกัน ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพ ยังเป็นองค์การสำหรับการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี นักศึกษาผดุงครรภ์ ผู้ช่วยพยาบาลและนักศึกษาแพทย์ ฉะนั้นจึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพของการบริการพยาบาล เพื่อให้เกิดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งแนวทางการปฏิบัติตามหลักการของวิชาชีพคือปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ความรู้ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ แนวทางหนึ่งของการปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับก็คือ การปฏิบัติการพยาบาลตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล

จากผลการศึกษาของ กิตติพร เอี๊ยะสมบูรณ์ และคณะ (2535) เรื่องการศึกษาการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิวิจัยทางการแพทย์ วชิรพยาบาล พบว่า พยาบาลวิชาชีพของโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้กระบวนการพยาบาลระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ถ้าต้องการพัฒนาให้มีการใช้กระบวนการพยาบาลในระดับที่สูงขึ้น ก็ควรจัดปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลให้มีความเหมาะสม เอื้อต่อการใช้กระบวนการพยาบาล แต่จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับระดับและลักษณะของปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการศึกษาข้อคิดเห็น แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารการพยาบาล การบริหารทั่วไป และการใช้กระบวนการพยาบาลจากตำรา วารสาร งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลที่สำคัญคือด้านนโยบาย ด้านความรู้ในการใช้กระบวนการพยาบาล ด้านรูปแบบ

ของแบบบันทึกทางการพยาบาล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเยี่ยมตรวจทางการพยาบาล การประกันคุณภาพการพยาบาล การประเมินผลบุคลากร การให้แรงจูงใจ ซึ่งผู้วิจัยจัดไว้ในกลุ่มของกิจกรรมการนิเทศ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลด้านนโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล ซึ่งเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าด้านตัวบุคคล แบบบันทึกทางการพยาบาล ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าด้านวัสดุที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล ซึ่งเป็นปัจจัยในส่วนของกระบวนการ และเพื่อความสำเร็จของการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญที่ควรจะต้องมีการศึกษาระดับและลักษณะของปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล โดยเลือกศึกษาจากประชากรในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครมีนโยบายการบริหารและมีอิสระของการบริหารงานไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชาของกระทรวงสาธารณสุข หรือทบวง หรือสังกัดอื่น ๆ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความจำเพาะและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการพยาบาลของโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับและลักษณะสนับสนุนของปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลตากสิน และวชิรพยาบาล โดยศึกษาปัจจัยด้าน

1. นโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล
2. แบบบันทึกทางการพยาบาล
3. ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ
4. การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ

ปัญหาของการวิจัย

1. ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครกำหนดนโยบายการดำเนินงานให้มีการใช้กระบวนการพยาบาลหรือไม่

2. แบบบันทึกทางการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร สนับสนุนระดับใดต่อการใช้กระบวนการพยาบาล มีลักษณะสนับสนุนอย่างไร และเมื่อจำแนกตามแผนกจะสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลแตกต่างกันหรือไม่

3. ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร สนับสนุนระดับใดต่อการใช้กระบวนการพยาบาล มีลักษณะสนับสนุนอย่างไร พยาบาลประจำการจำแนกตามแผนกและการได้รับการฝึกอบรม พยาบาลประจำการมีความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลแตกต่างกันหรือไม่

4. การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครสนับสนุนระดับใดต่อการใช้กระบวนการพยาบาล มีลักษณะสนับสนุนอย่างไร และพยาบาลประจำการจำแนกตามแผนก และการได้รับการฝึกอบรมมีการรับรู้การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลแตกต่างกันหรือไม่

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ได้แก่ นโยบายการดำเนินงาน แบบบันทึกทางการพยาบาล ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ และการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ เป็นปัจจัยที่ครอบคลุมทั้งด้านกฎระเบียบ วัสดุ และตัวบุคคล ซึ่งสิ่งที่มีผลกระทบต่อลักษณะของตัวแปรเหล่านี้ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา มีดังนี้คือ

แผนก ซึ่งหมายถึง หน่วยย่อยเฉพาะที่กำหนดขึ้นในองค์การโดยยึดเกณฑ์การแบ่งจากลักษณะประเภทปัญหาสุขภาพของผู้ป่วย สามารถแบ่งได้เป็นแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ศัลยกรรม อายุรกรรม และกุมารเวชกรรม ซึ่งทุกแผนกรับนโยบายหลักจากสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร Kast และ Rosenzweig (1979) กล่าวว่า นโยบายเป็นสิ่งที่มีผลบังคับต่อกิจกรรมการวางแผนอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นแนวทางของพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในองค์การ โดย

Reitz (1985) กล่าวว่า ถึงแม้แต่ละหน่วยงานจะมีการกำหนดนโยบายย่อยเพื่อใช้เฉพาะในหน่วยงานของตนเอง แต่ถึงอย่างไรนโยบายย่อยและนโยบายหลักขององค์การต้องสอดคล้องกัน

จากผลการศึกษาของ ราศรี แก้วนพรัตน์ (2534) เรื่องการฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพการบริหารการพยาบาลมีความรู้ด้านบริหารเพิ่มมากขึ้น ภายหลังการฝึกอบรมทันทีและภายหลังการฝึกอบรม 3 เดือน กับก่อนการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยสามัญ 12 แห่ง ในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการพยาบาลเกิดขึ้นภายหลังการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากข้อมูลที่เสนอข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. แบบบันทึกทางการพยาบาลของแต่ละแผนกสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการจำแนกตามแผนกไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แต่เมื่อจำแนกตามการได้รับการฝึกอบรมความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาล พยาบาลประจำการที่ได้รับการฝึกอบรมมีความรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ จำแนกตามแผนกไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แต่เมื่อจำแนกตามการได้รับการฝึกอบรมความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาล พยาบาลประจำการที่ได้รับการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลสูงกว่าพยาบาลประจำการที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ประชากร ซึ่งเป็นเอกสาร ใช้สำหรับศึกษานโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล และศึกษาระดับสนับสนุนและลักษณะสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของแบบบันทึกทางการพยาบาลโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลตากสิน และวชิรพยาบาล

2. ประชากร ซึ่งเป็นบุคคล คือ พยาบาลประจำการซึ่งปฏิบัติงานหอผู้ป่วย แผนกสูติ-นรีเวชกรรม ศัลยกรรม อายุรกรรม หรือกุมารเวชกรรม ยกเว้นห้องผ่าตัด ห้องคลอด ห้องตรวจโรค หรืออุบัติเหตุ โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลตากสิน และวชิรพยาบาล เป็นประชากรสำหรับศึกษาความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการและการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การรับรู้ต่อการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล สามารถวัดได้
2. การรายงานของพยาบาลประจำการเป็นความจริง เชื่อถือได้
3. การวิจัยครั้งนี้คัดสรรปัจจัยด้านนโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล ปัจจัยด้านแบบบันทึกทางการพยาบาล ปัจจัยด้านความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ และการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ เป็นปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล หมายถึง สิ่งที่มีส่วนส่งเสริมให้พยาบาลมีการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้เป็นขั้นตอนการปฏิบัติการพยาบาล หรือส่งเสริมให้เกิดการใช้กระบวนการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล ได้แก่

1. นโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล
2. แบบบันทึกทางการพยาบาล
3. ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการ
4. การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล

นโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาล หมายถึง แนวทางที่ใช้เป็นพื้นฐานการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลประจำการโดยตรง หรือเป็นแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพระดับบริหาร คือ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล พยาบาลผู้ตรวจการ พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งจะส่งผลต่อการบังคับบัญชา การนิเทศงานของพยาบาลวิชาชีพระดับบริหารต่อพยาบาลประจำการ โดยผู้บริหารการพยาบาลอาจกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรและเผยแพร่นโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาลไว้ในเอกสารประเภทต่าง ๆ เช่น คู่มือนโยบายของฝ่ายการพยาบาล คู่มือปฏิบัติงานพยาบาล มาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออาจจะไม่กำหนดนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีการมอบหมายนโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาลด้วยวาจา โดยบุคคลที่รับผิดชอบต่อการมอบหมายนโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาลแต่ละโรงพยาบาล คือ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลของแต่ละโรงพยาบาล

แบบบันทึกทางการพยาบาล หมายถึง เอกสารซึ่งฝ่ายการพยาบาลจัดทำขึ้นเพื่อให้พยาบาลประจำการใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ป่วย โดยเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล

ความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาล หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าในเรื่องการปฏิบัติการพยาบาลตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล เพื่อให้เกิดการพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย

กระบวนการพยาบาล หมายถึง ขั้นตอนการพยาบาลที่พยาบาลวิชาชีพใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาทางการพยาบาล เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การพยาบาลอย่างถูกต้องตรงและเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยแต่ละราย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. การประเมินภาวะสุขภาพผู้ป่วย (Assessment)
2. การวางแผนการพยาบาล (Nursing Care Plan)
3. การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation)
4. การประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล (Evaluation)

การนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาล หมายถึง กิจกรรมที่ผู้นิเทศให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา อำนวยความสะดวก ร่วมแก้ไขปัญหา ควบคุม ตลอดจนประเมินผลการใช้กระบวนการพยาบาลของประจำการ โดยมุ่งที่จะส่งเสริมให้มีการใช้กระบวนการพยาบาล หรือส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้กระบวนการพยาบาลในหน่วยงาน

พยาบาลประจำการ หมายถึง พยาบาลวิชาชีพซึ่งปฏิบัติงานประจำหอผู้ป่วยแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ศัลยกรรม อายุรกรรม หรือกุมารเวชกรรม ยกเว้นห้องผ่าตัด ห้องคลอด ห้องตรวจโรค หรืออุบัติเหตุ โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ โรงพยาบาลซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงาน การบังคับบัญชาและรับนโยบายดำเนินงานจากสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลตากสินและวชิรพยาบาล

<u>ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ</u>

1. ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษานโยบายการดำเนินงานของฝ่ายการพยาบาลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเป็นนโยบายที่กำหนดให้มีการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงาน

2. ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษาปัจจัยด้านแบบบันทึกทางการพยาบาลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของแบบบันทึกทางการพยาบาลให้มีลักษณะสนับสนุนมากขึ้นต่อการใช้กระบวนการพยาบาล

3. ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษาปัจจัยด้านความรู้เรื่องการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลประจำการไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้การนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงาน

4. ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษาปัจจัยด้านการนิเทศสนับสนุนการใช้กระบวนการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศการพยาบาล ให้มีลักษณะสนับสนุนมากขึ้นต่อการใช้กระบวนการพยาบาล